

Asia: VN/28370/2020

Kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Työryhmän mietintö.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL / rahapelihaitat) lausunto työryhmän mietinnöstä liittyen kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön tarkistamiseen

Oikeusministeriö pyytää lausuntoja työryhmän mietinnöstä kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön tarkistamisesta. Rahapeliongelmia kokeneet on mietinnössä tunnistettu yhdeksi ryhmäksi, jossa ylivelkaantumisongelmat ovat kärjistyneempiä kuin kuluttajilla keskimäärin ja jotka ovat alttiita epäasianmukaiselle markkinoinnille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos lausuu mietinnöstä rahapelihaittojen näkökulmasta.

Suomessa arvioidaan olevan 112 000 henkilöä, joilla on rahapeliongelma (3 % väestöstä) ja 397 000 riskitasolla rahapelejä pelaavaa (11 %). Rahapeliongelman vuoksi velkaantumiselle tyypillistä on ketjuuntunut velanotto mahdollisesti pitkällä aikavälillä. Riippuvuus aiheuttaa epätoivoisia tilanteita, joissa on vaikea punnita taloudellisia vaihtoehtoja. Rahapeliongelman vuoksi velkaantuneelle luoton hinnalla ei tyypillisesti ole merkitystä. Otettua luottoa ei välttämättä käytetä suoraan rahapelaamiseen vaan arjen kuluihin sen vuoksi, että muut rahat on käytetty rahapelaamiseen. Rahapelaamisen vuoksi velkaantuneista moni voi olla vakaassa toimeentulo- ja työtilanteessa, ja lainasumma nousta korkeaksi. Rahapeliongelmaan voi liittyä rikoksia, kuten luoton ottaminen toisen nimiin tai muita petoksia, varkauksia tai kavalluksia.

THL pitää tärkeänä tämän haavoittuvan ryhmän kannalta, että luotonmyöntäjällä on velvollisuus varmistua luotonhakijan riittävästä maksukyvyystä ja että luottojen markkinointia ei kohdenneta rahapelaamiseen, pelattujen rahojen paikkaamiseen arjessa tai olemassa olevien velkojen maksamiseen. Kuluttajansuojalain hyvää luotonantotapaa koskevan säännöksen muutosehdotuksista rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta erityisen kannatettava siis on 7. luvun, 13 §:n 2 momentin 1 kohdan alakohdan f edellytys, että luottoa markkinoidessa luoton

käyttöä ei yhdistetä rahapelipalveluihin tai suunnata markkinointia kuluttajiin, joiden voidaan olettaa käyttävän luottoa rahapelipalveluihin.

On selvä parannus nykytilaan, jos kuluttajansuojalaissa mainitaan erikseen rahapelaaminen. Ehdotettu kirjaus muodostaisi tärkeän velvoitteen luotonantajille ja samalla vahvistaisi rahapelaamisen vuoksi haittoja kohdanneiden oikeuksia. Merkityksellistä on, miten lainkirjaus toteutuu, ja miten sitä voidaan valvoa esimerkiksi henkilökohtaiseen markkinointiin liittyen (esim. hakukonepalvelujen haut tai sosiaalisen median mainostyökälyt). Rahapelaaja ei itse välttämättä tiedä tai ymmärrä, että häneen kohdistuu lainvastaista markkinointia, tai rahapeliongelmaan liittyvä häpeä estää siitä raportoimista. Esimerkiksi 8 a §:ssä ehdotetut varoitukset kuluttajaluottojen markkinoinnissa eivät todennäköisesti olisi tehokkaita rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta, koska pelaaja ei luottoa ottaessaan välttämättä koe sille olevan vaihtoehtoja.

Vaihtoehtoisten mallien A, B ja C osalta rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta merkityksellistä olisi korkeakorkoisen luottomainonnan väheneminen ylipäänsä, mielikuvamainonnan väheneminen ja kohdennetun markkinoinnin väheneminen. Tärkeää kuitenkin on myös erikseen kieltää luoton mainostaminen rahapelaamisen yhteydessä, kuten ehdotetussa 7. luvussa nyt. Mallien mahdollisessa jatkovalmistelussa THL pitää tärkeänä sen harkitsemista, että kieltä yhdistää mainontaa rahapelaamiseen olisi myös mahdollisissa vaihtoehtoisissa malleissa jollain tapaa kirjattu lakiin.

Rahapeliongelmaan liittyvät velat voivat olla hyvin suuria ja niiden maksaminen jatkuu usein vielä pitkään pelaamisen loputtua. Euromäärältään suurten lainojen ja pitkällä laina-ajalla myönnettyjen lainojen kohtuullistaminen korkokattoa laskemalla on kannatettavaa. Kuitenkin esimerkiksi Kuluttajaliiton eriävissä mielipiteessä esitetty 10 prosentin korkokatto olisi todennäköisesti vielä tehokkaampi rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta. Tärkeää myös on, että velkaongelmiin on saatavilla helposti saavutettavaa tukea ja apua, ja että rahapelaamiseen liittyvät erityispiirteet tunnustetaan näissä palveluissa.

Suomessa on rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmä, eli yhdellä yhtiöllä (Veikkaus Oy) on lupa tarjota ja markkinoida rahapelejä manner-Suomessa. Arpajaislain (1047/2001) tarkoituksena on taata arpajaisiin osallistuvien oikeusturva, estää arpajaisiin liittyvät väärinkäytökset ja rikokset sekä ehkäistä ja vähentää arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja (ArpL 1§). Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017).

Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisten rahapeliyhtiöiden (ml. Ahvenanmaan rahapeliyhteisö Paf) ei ole sallittua tarjota tai markkinoida pelejä manner-Suomessa. Ulkomailta käsin toimivia suomenkielisiä sivuja on kuitenkin runsaasti tarjolla. 1.1.2022 tuli voimaan uudistettu arpajaislaki, jossa uutena tulevat maksuliikenne-estot vuoden 2023 alusta. Poliisihallitus ylläpitää estolistaa niistä

rahapeliyhtiöistä, jotka markkinoivat rahapelejä arpajaislain vastaisesti. Pankkien ja muiden maksupalveluntarjoajien tulee estää tällaisiin rahapeliyhtiöihin suuntautuva maksuliikenne. Lisäksi markkinoinnin rajoituksia lisättiin, ja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa rahapelien mainostamisesta voi saada uhkasakon.

Rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisten pelien osalta on kuitenkin huomattavasti vähemmän keinoja kuin järjestelmän sisällä. Tämän vuoksi kaikki ylivelkaantumista torjuvat toimet ovat tärkeitä rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta.

Mietinnössä esitettyjen uudistusten lisäksi ajallinen viive lainan hakemisesta rahojen siirtymiseen kuluttajalle ehkäisisi todennäköisesti rahapelaamiseen liittyvää velkaantumista. Yllyke rahapelaamiseen on usein nopea, ja jos kuluttajalla esimerkiksi olisi 48 tuntia lainan hakemisen jälkeen aikaa siihen, että rahat siirtyvät tilille, ja tänä aikana lainahakemuksen voisi perua, saattaisi rahapelaamiseen liittyvä ylivelkaantuminen vähentyä.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Tiina Laatikainen

Heiskanen Maria
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL - Rahapelihaitat